

Jacques Philipponneau

Μερικά πολύ πρακτικά προκαταρκτικά ερωτήματα

(Ιανουάριος-Μάιος 2002)

Μετάφραση: Πριονιστήριο το Χρυσό Χέρι
(Αιγάλεω, Μάρτιος 2024)

Τίτλος πρωτοτύπου: Jacques Philipponneau, [Quelques questions préalables très pratiques](#).

Δημοσιεύτηκε το καλοκαίρι του 2002 στο τεύχος 2 του περιοδικού *In extremis, bulletin de liaison et de critique anti-industrielle* [*In extremis*, δελτίο αντιβιομηχανικής διασύνδεσης και κριτικής].

Σκοπός αυτών των προκαταρκτικών ερωτημάτων ήταν η παροχή μιας ελάχιστης βάσης για συζήτηση στο πλαίσιο της συνέλευσης της 5^{ης} και 6^{ης} Ιανουαρίου 2002 όπου συγκεντρώθηκαν, μετά την κατ' έφεση δίκη της 25^{ης} Νοεμβρίου 2001 στο Μονπελιέ, ορισμένοι από τους συμμετέχοντες στην Επιτροπή αλληλεγγύης στον Ρενέ Ριζέλ που συγκροτήθηκε γι' αυτή την περίπτωση¹. Καθώς αυτή η συζήτηση μόλις που έχει σκιαγραφηθεί, κρίνεται χρήσιμο να επαναδιατυπωθούν εδώ ορισμένες βασικές κοινοτοπίες, έστω και με μια σκοπίμως σχηματική μορφή, προκειμένου να μην υποπέσουμε ξανά σε εκείνο το είδος προβληματισμού που έχει ως αποτέλεσμα να ανακαλύπτονται αιωνίως εκ νέου κριτικά θεμέλια εδραιωμένα εδώ και πολύ καιρό.

1) Τα τελευταία τριάντα χρόνια έχουμε αντιληφθεί γενικά μια υποχώρηση (τόσο ποιοτική όσο και ποσοτική) της αμφισβήτησης των θεμελίων αυτής της κοινωνίας;

2) Η ανάπτυξη και η επέκταση της μαζικής κοινωνίας δεν έχουν υπονομεύσει σε αυξανόμενο βαθμό τις υλικές συνθήκες για τη διαμόρφωση μιας κριτικής συνείδησης που να μην είναι υποτυπώδης ή ενατενιστική;

¹ Ο Ρενέ Ριζέλ [René Riesel] και οι Ζοζέ Μποβέ [José Boné] και Ντομινίκ Σουλιέ [Dominique Soulier], μέλη της Αγροτικής Συνομοσπονδίας (Confédération Paysanne), δικάστηκαν σε πρώτο βαθμό στις 8-9 Φεβρουαρίου 2001 για τη συμμετοχή τους σε σαμποτάζ καλλιέργειας γενετικά τροποποιημένου ρυζιού που διενεργήθηκε στις 5 Ιουνίου 1999 σε θερμοκήπιο του Κέντρου Διεθνούς Συνεργασίας στην Αγρονομική Έρευνα για την Ανάπτυξη (Centre de Coopération Internationale en Recherche Agronomique pour le Développement - CIRAD) στο Μονπελιέ της Γαλλίας.

Βλ. το κείμενο "[Στο όνομα της λογικής](#)" που συντάχθηκε από την *Εγκυκλοπαίδεια των Οχλήσεων* [Encyclopédie des Nuisances] τον Ιανουάριο του 2001 εν όψει της πρωτοβάθμιας δίκης.

Βλ. επίσης René Riesel, *Aveux complets des véritables mobiles du crime commis au CIRAD le 5 juin 1999, suivi de divers documents relatifs au procès de Montpellier* [Πλήρης ομολογία των πραγματικών κινήτρων του εγκλήματος που διαπράχθηκε στο CIRAD στις 5 Ιουνίου 1999, ακολουθούμενη από διάφορα έγγραφα σχετικά με τη δίκη του Μονπελιέ], εκδόσεις Encyclopédie des Nuisances, 2001.

3) Αν θεωρούμε ότι η ύπαρξη προ- ή αντι-καπιταλιστικών (ή και προ- ή αντι-βιομηχανικών) κοινοτήτων είναι η απαραίτητη προϋπόθεση για τη συγκρότηση και τη βιώσιμη ανάπτυξη μιας ενεργής κριτικής συνείδησης, και αν επιπλέον διαπιστώνουμε καθημερινά την εξάλειψη ή τον αφανισμό τους, μήπως το να συμπεριφερόμαστε σαν να μπορούσε αυτή η διαδικασία να αντιστραφεί γρήγορα αντιστοιχεί σε μια ανεδαφική προσδοκία ή σε μια μιλιτάντικη ρουτίνα –δηλαδή στη μια ή την άλλη μορφή πνευματικής νωθρότητας;

4) Αν δεχτούμε όλα αυτά, μπορούμε να ελπίζουμε ότι η υποβάθμιση των κοινωνικών και βιολογικών συνθηκών της ζωής σε πλανητικό επίπεδο και η έκδηλη ανικανότητα της βιομηχανικής κοινωνίας να επιλύσει τα προβλήματα που έχει δημιουργήσει μπορούν να γεννήσουν βραχυπρόθεσμα μια διάχυτη κριτική συνείδηση που θα άρπαζε μια μέρα την ευκαιρία να εκδηλωθεί τόσο ξαφνικά όσο και ριζοσπαστικά;

5) Εφόσον αυτή η υπόθεση (που βασίζεται στο προηγούμενο του γαλλικού Μάη του '68) θεωρεί δεδομένη σε ποικίλες αναλογίες την ανιστορική διατήρηση μιας ταξικής συνείδησης στις εξατομικευμένες μάζες, μια μόνιμη παρουσία της “ριζοσπαστικής υποκειμενικότητας” σε βαθιά αλλοτριωμένα άτομα ή μια αιώνια τάση της ανθρωπότητας να επιδιώκει την ελευθερία, δεν είναι επίσης μια μορφή παρηγοριάς χωρίς κανένα μέλλον;

6) Πώς φωτίζει τα προηγούμενα ερωτήματα η εμπειρία των διάφορων αντιστάσεων ενάντια στους ΓΤΟ τα τελευταία τέσσερα χρόνια;

7) Εν ολίγοις, αν συμεριζόμαστε λίγο-πολύ αυτά τα ερωτήματα-διαπιστώσεις, τι πιστεύουμε ότι μπορούμε να κάνουμε με τις ιδέες μας στο εγγύς μέλλον, ας πούμε τα επόμενα δέκα χρόνια;

2 Ιανουαρίου 2002

Καμία σημαντική κοινωνική δύναμη που να αντιτίθεται στις θεμελιώδεις αξίες αυτής της κοινωνίας δεν έχει συγκροτηθεί σε οποιοδήποτε μέρος του κόσμου τα τελευταία τριάντα χρόνια. Η απουσία αυτή δεν επιτρέπει στις μειονότητες που αντιτίθενται πραγματικά στον καπιταλισμό, στο Κράτος και στην τεχνικο-βιομηχανική αλλοτρίωση να ελπίζουν ότι θα παρέμβουν αποφασιστικά στην πορεία του κόσμου στο ορατό μέλλον.

Η υλική πραγματικότητα του συστήματος αναγκών που αναπτύσσονται από τη βιομηχανική κοινωνία είναι αυτή που διαμορφώνει όλες τις κοινωνικές σχέσεις, έως το σημείο να εξαλείφει τη δυνατότητα της συνείδησης να τις αμφισβητεί. Αυτό το σύστημα αναγκών διαρθρώνεται ως το σύνολο των υλικών, οργανωτικών και ιδεολογικών κατασκευών που απαιτούνται για την αναπαραγωγή της κοινωνίας. Δεν προκύπτουν όλες από τις αυστηρές ανάγκες της καπιταλιστικής κερδοφορίας, αλλά αποτελούν πολύ πιο θεμελιωδώς μια

θεώρηση του κόσμου που υλοποιείται χρησιμοποιώντας τα πολλαπλά μέσα μιας κοινωνικής μεγαμηχανής εξοπλισμένης από την τεχνοεπιστήμη: οικονομικά, μιντιακά, διοικητικά, στρατιωτικά, αστυνομικά κ.λπ.

Στο σύστημα των τεχνητών αναγκών όπου ζούμε και της υπερκοινωνικοποίησης που συνδέεται με αυτό, οι έννοιες της ατομικής ελευθερίας και της συλλογικής αυτονομίας στις οποίες θεμελιωνόταν το εγχείρημα της κοινωνικής χειραφέτησης εκκενώνονται σταδιακά από το περιεχόμενό τους και σύντομα θα γίνουν αδιανόητες. Είναι περισσότερο λόγω αυτής της αυξανόμενης αδυναμίας παρά λόγω του απλού εξαναγκασμού που αυτή η κοινωνία γίνεται ολοκληρωτική.

Αλλά το αποτέλεσμα στο οποίο τείνει αυτή η καθολική (ως παγκόσμια και ενοποιημένη) κοινωνία είναι ότι δεν υπάρχει τίποτα έξω από αυτήν. Ούτε πραγματικότητα, ούτε κριτική, ούτε σημείο σύγκρισης και σύντομα ούτε καν αναμνήσεις.

Αυτό το πρόγραμμα εξάλειψης θα έπρεπε, *εξ αντιδιαστολής*, να σκιαγραφεί το πρόγραμμα εκείνων που αντιτίθενται με συνέπεια σε αυτό το σύστημα.

Γιατί την ίδια στιγμή που αυτή η κοινωνία δεν αντιμετωπίζει πλέον σοβαρή αντίσταση, έχει εισέλθει σε μια κρίση από την οποία δεν πρόκειται να ξαναβγει: η υποβάθμιση της φύσης (με κάθε έννοια του όρου, μέχρι την ψυχοφυσιολογική ακεραιότητα του ανθρώπου) και η κοινωνική αποσύνθεση αποτελούν είτε το θέλουμε είτε όχι το οικουμενικό ζήτημα της εποχής μας.

Αν και τα κοινωνικά κινήματα αγωνίζονταν πάντοτε ενάντια στις συγκεκριμένες συνθήκες αλλοτρίωσης της εποχής τους και όχι ενάντια σε θεωρητικές αφαιρέσεις, ισχύει επίσης ότι δεν υπήρξε ποτέ κάποιος αξιοσημείωτος κοινωνικός μετασχηματισμός χωρίς προηγουμένως να έχει χαθεί η μάχη των ιδεών από τους υποστηρικτές της παλιάς κοινωνίας. Και με αυτό δεν εννοούμε μια απλή ιδεολογική αυτοκατάρρευση του συστήματος που συνοδεύει εκείνη της υλικής του πραγματικότητας. Γιατί δεν υπάρχει κανένα γνωστό όριο στην ατομική και συλλογική αποχαύνωση και δεν θα υπάρξει σωτηρία εγγυημένη από την αποκάλυψη.

Η έκβαση μιας τέτοιας μάχης ιδεών προϋποθέτει ότι έχουν διακηρυχθεί και έχουν εφαρμοστεί σε μεγάλη κλίμακα θετικές αξίες ενάντια στις προγενέστερες αξίες. Ωστόσο, πρέπει να αναγνωρίσουμε ότι εκείνες στις οποίες μπορούμε να στηριχτούμε διακηρύσσονται ή εφαρμόζονται μόνο αποσπασματικά και περιστασιακά. Εδώ έγκειται, για παράδειγμα, αυτό που παραμένει ως επιτυχία του αγώνα ενάντια στους ΓΤΟ, παρ' όλες τις ανεπάρκειές του: το γεγονός ότι έφερε στο δημόσιο προσκήνιο ζητήματα όπως το νόημα της πλήρους ρήξης με τη φύση που παράγει η τεχνική πρόοδος ή ο ρόλος της επιστημονικής ιδεολογίας στη διαδικασία υποδούλωσης στην καθολική κοινωνία.

Αλλά ακόμα και αν αυτές οι αξίες δεν θα μπορούσαν να νικήσουν ποτέ, οφείλουμε να διασφαλίσουμε τη βιωσιμότητά τους για όσο καιρό βρισκόμαστε στη γη, επειδή έτσι θέλουμε να ζήσουμε, καθώς και για να τις μεταβιβάσουμε στις επόμενες γενιές, όπως έκαναν άλλοι πριν από εμάς.

Το κλασικό καθήκον της κατάλυσης της κυρίαρχης ιδεολογίας, των αξιών της και του συστήματος των δικαιολογήσεών της, αν και εξακολουθεί να είναι επίκαιρο σήμερα, έχει καταστεί πολύ πιο δύσκολο λόγω της εξαφάνισης του περιβάλλοντος όπου μια ενεργή κριτική συνείδηση μπορούσε να βρει τις υλικές συνθήκες της ύπαρξής της.

Η πλειονότητα του πληθυσμού των εκβιομηχανισμένων χωρών έχει εξατομικευτεί και έχει υποστεί πλήρη εγκεφάλου από μισό αιώνα αδιάκοπων τεχνολογικών ανατροπών. Δεν μπορεί να αντιδράσει στην πραγματική υποβάθμιση των συνθηκών της ζωής της παρά μόνο μέσω ενός αιτήματος για αυξημένη προστασία από το κράτος, όπως καταδεικνύεται με φαινομενικά αντιφατικό αλλά θεμελιωδώς ταυτόσημο τρόπο από τον πολιτικισμό [citoyennisme] και την αναμφισβήτητη διολίσθηση προς τα καθεστώτα ασφάλειας.

Σε αυτό το “πολιτικό” αίτημα, που ικανοποιείται από την ενσωμάτωση του πολιτικισμού ως οικειοθελώς ανίσχυρης ηθικής συνείδησης και από την πραγματιστική εφαρμογή ενός κοινωνικού ελέγχου που ονειρεύεται να καταστεί απόλυτος, αντιστοιχεί μια φυγή στην κατανάλωση τεχνικών ή χημικών προσθεμάτων, καταπραϋντικών για την εξαφάνιση κάθε αυτόνομης κοινωνικής ζωής και για τη συνακόλουθη κατάρρευση της προσωπικότητας.

Αυτό το *τυφλό κοπάδι* αποτελεί επίσης το ιδανικό πεδίο ελιγμών για όλους τους χειρισμούς που θα καταστούν αναγκαίοι από τις βάνουσες δυσλειτουργίες του συστήματος, τις οικονομικές ή χρηματοπιστωτικές κρίσεις, τις βιομηχανικές καταστροφές, τη γεωπολιτική αναρχία, τον γενικευμένο κοινωνικό εκβαρβαρισμό.

Αν και είναι αλήθεια ότι κάθε επανάσταση προϋποθέτει στη βάση να αρνείται η συντριπτική πλειονότητα να συνεχίσει όπως πριν, ορμώμενη από τις ανάγκες της επιβίωσής της και από τη δυναμική του δικού της κοινωνικού σχεδίου, ενώ στην κορυφή να μην είναι πλέον δυνατή η διακυβέρνηση όπως πριν, επειδή οι αξίες της κυριαρχίας έχουν χρεοκοπήσει, πρέπει να αναγνωρίσουμε ότι καμία από αυτές τις προϋποθέσεις δεν έχει εκπληρωθεί. Με άλλα λόγια, βρισκόμαστε μόνο στην αρχή αυτής της πτωτικής περιδίνησης.

Η αποικιοποίηση της καθημερινής ζωής από τη βιομηχανική κοινωνία δεν αποτελεί σχήμα λόγου αλλά μια συντριπτική πραγματικότητα και ακριβώς επειδή έχει υλοποιηθεί πλήρως αξίζει σήμερα απόλυτα το όνομά της. Αλλά ο εγκλεισμός στις κοινωνικές σχέσεις που απαιτεί αυτό το σύστημα αναγκών είναι

εκείνος ακριβώς που παράγει, μέσω του αισθήματος αδυναμίας και καθολικής εξάρτησης που επιφέρει, την πρακτική και πνευματική παθητικότητα των σύγχρονων ανθρώπων.

Αν αποδεχτεί κανείς αυτές τις ανάγκες και την ικανοποίησή τους, δεν έχει κανένα λόγο να απορρίψει αυτή την κοινωνία, δεδομένου ότι αποτελεί τόσο την κατάλληλη μορφή όσο και τη μήτρα τους. Το πολύ-πολύ να ζητήσει από το κράτος ή από τα υπερκρατικά όργανα μια πιο υπεύθυνη παραγωγή και μια πιο δίκαιη αναδιανομή. Όποιος θεωρεί ότι είναι για πάντα δέσμιος ενός τέτοιου κόσμου, χωρίς καμία ελπίδα να ξεφύγει από αυτόν, του παρέχει απόλυτη νομιμοποίηση. Εδώ βρίσκεται η πηγή κάθε μορφής πολιτικισμού, γεγονός που καθιστά μάταιη οποιαδήποτε μομφή εναντίον αυτής της μετριοπάθειας και ανεπαρκή οποιαδήποτε κατηγορία περί επαναφομοίωσης.

Όποιος βλέπει αυτές τις πραγματικότητες με ψυχρή ματιά δεν μπορεί παρά να αισθάνεται ρίγος μπροστά στην ευθραυστότητα της υπόθεσης της ελευθερίας και να αναγνωρίζει ότι μπορεί να την θεμελιώσει πρώτα απ' όλα στον εαυτό του, στη ζωή του και σε ένα συλλογικό εγχείρημα, εδώ και τώρα.

Δεν έχει νόημα, είτε θεωρητικά είτε πρακτικά, να θέλει κανείς να ξεφύγει από τις υφιστάμενες κοινωνικές σχέσεις χωρίς να ανατρέψει αυτό το σύστημα αναγκών. Κάτι που σημαίνει ότι μια αποτελεσματική εναντίωση σε αυτή την κοινωνία θα γίνει πραγματικότητα μόνο όταν αρκετοί άνθρωποι θα έχουν έρθει σε ρήξη, στον μέγιστο δυνατό βαθμό, πνευματικά και υλικά με τις αξίες της και τις πλαστές ανάγκες της: *το κοινωνικό ζήτημα δεν ήταν ποτέ διαφορετικό από εκείνο του νοήματος της ζωής.*

Στην κριτική αυτής της ακρωτηριασμένης ζωής μπορεί να εντοπιστεί ο διαχωρισμός μεταξύ εκείνων που αποδέχονται τις θεμελιώδεις αξίες της (εμπορευματοποίηση, εκτεχνίκευση, εκμηχάνιση, τεχνική απομόνωση, ροπή προς την προσομοίωση, φυγή στην αναπαράσταση κ.λπ.) και εκείνων που τις απορρίπτουν. Από τη χάραξη ή μη αυτής της διαχωριστικής γραμμής θα εξαρτηθεί η γέννηση ενός νέου σχεδίου κοινωνικής χειραφέτησης ή η καταβύθιση σε μια πρωτόγνωρη βαρβαρότητα.

Η ιδεολογία της τεχνικής προόδου, η εμπορευματοποίηση όλων των κοινωνικών σχέσεων και η εκβιομηχάνιση ολόκληρης της ύπαρξης αρχίζουν ωστόσο να αμφισβητούνται, μετά από μια μακρά περίοδο συσκότισης, πέρα από την εμβέλεια των περιορισμένων κύκλων που διασώθηκαν από τα ριζοσπαστικά κινήματα των δεκαετιών του 1960 και του 1970. Το γεγονός ότι σε πρώτη φάση αυτή η κριτική είναι μερική, ρεφορμιστική, γεμάτη ψευδαισθήσεις δεν προκαλεί έκπληξη· όλα εξαρτώνται από αυτό που θα γίνει τα επόμενα χρόνια. Και εδώ βέβαια η καθαυτό θεωρητική κριτική δραστηριότητα διατηρεί εξολοκλήρου τον κλασικό ρόλο της ως κινητήριας δύναμης, εναύσματος και αποκλεισμού της ψευδοκριτικής.

Από την άλλη πλευρά, αν η συζήτηση για ένα σχέδιο κοινωνικής χειραφέτησης εξακολουθεί να έχει νόημα, αυτό σημαίνει ότι η αναγκαιότητα απεγκλωβισμού από το αυξανόμενο σύνολο των τεχνικών και κοινωνικών περιορισμών που παράγει η βιομηχανική κοινωνία δεν συνιστά απλώς ένα σαγηνευτικό νοητικό πρόταγμα αλλά μπορεί να γίνει μια ευρεία κοινωνική ανάγκη.

Τουλάχιστον ξέρουμε ότι αυτό ισχύει αρνητικά. Με μια παθολογική μορφή πλέον, η ασίγαστη ανάγκη διαφυγής από την υλικότητα της καθημερινής ζωής μέσω των εικονικών πραγματικοτήτων, των ναρκωτικών και των ψυχικών ασθενειών υποβιβάζει την ψυχαναγκαστική αναζήτηση διασκέδασης και τον μαζικό τουρισμό στο επίπεδο ακίνδυνων νευρώσεων της αναδυόμενης κοινωνίας του θεάματος.

Αυτό είναι το είδος στοιχήματος που είμαστε υποχρεωμένοι να αναλάβουμε και το οποίο μας απομακρύνει από κάθε μορφή ανασυντεθειμένου αριστερισμού, που αναμασάει ακατάπαυστα τις ίδιες νεκρές –επειδή στερούνται χρήσης– αλήθειες για τον καπιταλισμό, την παγκοσμιοποίηση, την αμερικανική ηγεμονία ή τον φασιστικό κίνδυνο. Πραγματικότητες ή φαντασιοκοκοπίες που παραμένουν σε κάθε περίπτωση πέρα από την εμβέλεια της μαγείας των λέξεων και της κούφιας αγανάκτησης.

Αντίθετα, ο αγώνας αυτών των τελευταίων ετών ενάντια στη γενετική μηχανική είχε τόσο μεγάλη απήχηση και αποτέλεσε μια πνοή φρέσκου αέρα επειδή εκδηλώθηκε εκεί όπου δεν αναμενόταν, σε ένα πολύ συγκεκριμένο πεδίο, με έναν ρεαλιστικό στόχο. Επειδή πυροδοτήθηκε από λιγότερο ή περισσότερο αφανείς πρωταγωνιστές που όμως είχαν καταφέρει όλοι να κατασκευάσουν στέρεες βάσεις για την υλική και πνευματική αυτονομία τους κατά τη διάρκεια αυτών των χρόνων καθίζησης. Και τέλος επειδή, παρόλο τον λιγότερο ή περισσότερο ιδιοτελή κονφουζιονισμό ενός πολιτικισμού που έψαχνε ακόμα τον εαυτό του, ήταν ακριβώς *δύο αντιλήψεις της ζωής*, με κάθε έννοια του όρου, που αναμετρήθηκαν εδώ για πρώτη φορά. Σε τέτοιες αψιμαχίες (αλλά μήπως υπάρχουν άλλες δυνάμεις για κάτι διαφορετικό;) οι ιδέες γίνονται πρακτικές, βελτιώνονται και διαδίδονται.

Η ολοκληρωμένη βιομηχανική κοινωνία εμφανίζεται κάθε άλλο παρά σταθερή· υποχρεωμένη από τις εσωτερικές της αναγκαιότητες να ανατρέπει αδιάκοπα τις συνθήκες ζωής, δεν μπορεί παρά να ανοίγει με απρόβλεπτο τρόπο δυνατότητες σύγκρουσης, μέσω των ανεξέλεγκτων αποτελεσμάτων ή των απτών απειλών για ό,τι απομένει σταθερό σε έναν κόσμο που έχει γίνει εχθρικός.

Μπορούμε ακόμα να υποστηρίξουμε ότι η δυνητική κοινωνική σύγκρουση της εποχής μας αφορά την αλλαγή, αλλά είναι πρωτίστως μέσω της αντίστασης *ενάντια σε όλες τις αλλαγές που επιβάλλονται* από τη σημερινή κοινωνία, ως παράγοντες υποβάθμισης και εξευτελισμού της ανθρώπινης κατάστασης, που

μπορούμε να συνειδητοποιήσουμε τις βασικές ανάγκες για μια ζωή άξια του ονόματός της.

Σε ορισμένες ακραίες περιστάσεις, το εγχείρημα της επανεφεύρεσης της ζωής απλουστεύεται σε μεγάλο βαθμό. Στην Καμπυλία ή στην Αργεντινή, για ποικίλους λόγους, ολόκληροι πληθυσμοί υποχρεώνονται να ανακτήσουν τον έλεγχο των συνθηκών της ύπαρξής τους, εκ των οποίων η πρώτη είναι ο αδιαμεσολάβητος κοινωνικός διάλογος και η δυνατότητα να ανακαλυφθούν εκ νέου μη ιεραρχικές μορφές οργάνωσης. Αυτό που θα προκύψει από τέτοιες απόπειρες θα φωτίσει ένα θεμελιώδες ζήτημα της εποχής μας: τη δυνατότητα της ανθρωπότητας, που έχει διαπλαστεί ποικιλοτρόπως στην ιστορική ασυνειδησία και στην κοινωνική ανευθυνότητα, να ξαναπάρει τη μοίρα της στα χέρια της.

Τέτοια προβλήματα, σε αυτή την κλίμακα, δεν φαίνεται πιθανό να τεθούν στο εγγύς μέλλον στις νεκροπόλεις της αλλοτρίωσης που έχουν γίνει οι ευρωπαϊκές βιομηχανικές χώρες. Ο συνδυασμός μιας πυραμίδας περιόδων που τείνει σαφώς προς τη σιωπή των νεκροταφείων, σαν μια γενετική απόδειξη ότι δεν έχουν μέλλον, η επίδραση του παγκόσμιου καταμερισμού της εργασίας, που απομακρύνει από το οπτικό πεδίο τη συγκεκριμένη, βρώμικη και συγκρουσιακή πλευρά της, το εργοστάσιο, και η κοινωνική αποσύνθεση των παλιών επικίνδυνων τάξεων, όλα δείχνουν ότι οι επόμενες σημαντικές συγκρούσεις δεν θα διεξαχθούν εδώ. Εκτός αν συμμερίζεται κανείς τις προβλέψεις των κωμικών ριζοσπαστών για τους οποίους η απόλυτη αποξένωση προκαλεί αναπόφευκτα μια απόλυτη εξέγερση και που ως εκ τούτου αναμένουν την πραγμάτωση της τέχνης και της φιλοσοφίας στα προαύλια των οικιστικών συγκροτημάτων [cités] όπου οι ίδιοι δεν συχνάζουν.

Σε τέτοιες συνθήκες η αντίσταση πρέπει να είναι προετοιμασμένη για να διαρκέσει και, αφού δεν έχει να περιμένει πολλά από αυτή την κοινωνία, πρέπει να επιχειρήσει να διαφυλάξει, όπου είναι δυνατόν, και να αναδημιουργήσει, όπου δεν υπάρχουν πια, τις συνθήκες μιας ενεργής απόσχισης.

Είναι πολύ νωρίς για να πούμε ποιες θα είναι οι μορφές της διότι προς το παρόν, παρόλο που έχουν γίνει κάποιες απόπειρες, πρόκειται περισσότερο για μια ανάγκη, αν και αρκετά ευρέως συμμεριζόμενη, παρά για μια πραγματικότητα. Μπορούμε μόνο να πούμε ποιες δεν θα είναι: μιλιτάντικες ή κοινοτικές σύμφωνα με το πρότυπο της δεκαετίας του 1970. Για να μπορέσουμε να βρούμε στο παρελθόν ρεαλιστικότερες επιθετικές μορφές αντίστασης, πρέπει μάλλον να στραφούμε στις πνευματικές εταιρείες [sociétés de pensée] του 18^{ου} και 19^{ου} αιώνα, στις ενώσεις αλληλοβοήθειας, στην ατομική ή συλλογική επανοικειοποίηση ξεχασμένων γνώσεων ή σε πιο οργανικές μορφές συλλογικότητας, αγροτικές ή χειροτεχνικές.

Σε κάθε περίπτωση, αν επιβεβαιωθεί μια τέτοια τάση, είναι περισσότερο η πειραματική πλευρά παρά οι ιστορικές αναφορές, το στοιχείο της αναγκαιότητας παρά η αφαίρεση ενός μακροπρόθεσμου ιστορικού σχεδίου αυτά που θα αποτελέσουν τις κινητήριες δυνάμεις για τη στέρεη θεμελίωση ενός αρχιπελάγους οάσεων στην παρακμάζουσα κοινωνία.

Η ευτυχώς απρόβλεπτη πλευρά της ιστορίας θα δείξει στη συνέχεια αν αυτό θα χρησιμεύσει μόνο στη διατήρηση υπολειμματικών μορφών ανθρωπιάς ή αν θα αποτελέσει ένα από τα πολύ προσωρινά αναγκαία εφαλτήρια για την επανέναρξη της διαδικασίας εξανθρωπισμού που διακόπηκε για λίγο από την εκβιομηχάνιση του κόσμου.

Jacques Philipponneau

Μάιος 2002

Μέλος της επιθεώρησης *Εγκυκλοπαίδεια των Οχλήσεων*